

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (antroji kolegija) SPRENDIMAS

2021 m. kovo 4 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Aplinka – Direktyva 92/43/EEB – Natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsauga – 12 straipsnio 1 dalis – Direktyva 2009/147/EB – Laukinių paukščių apsauga – 5 straipsnis – Miškininkystė – Draudimai, skirti saugomų rūšių apsaugai užtikrinti – Projektas dėl galutinio miško iškirtimo – Teritorija, kurioje aptinkama saugomų rūšių“

Sujungtose bylose C-473/19 ir C-474/19

dėl *Vänerns borgs tingsrätt, mark- och miljödomstolen* (Venešburgo pirmosios instancijos teismo nekilnojamojo turto ir aplinkos apsaugos bylų kolegija, Švedija) 2019 m. birželio 12 d. ir 13 d. sprendimais, kuriuos Teisingumo Teismas gavo 2019 m. birželio 18 d. pagal SESV 267 straipsnį pateiktų prašymų priimti prejudicinį sprendimą bylose

Föreningen Skydda Skogen (C-473/19),

Naturskyddsföreningen i Härryda,

Göteborgs Ornitologiska Förening (C-474/19)

prieš

Länsstyrelsen i Västra Götalands län,

B.A.B. (C-473/19),

U.T.B. (C-474/19),

TEISINGUMO TEISMAS (antroji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas A. Arabadjiev (pranešėjas), antrosios kolegijos teisėjo pareigas einantis Teisingumo Teismo pirmininkas K. Lenaerts, teisėjai A. Kumin, T. von Danwitz ir P. G. Xuereb,

generalinė advokatė J. Kokott,

kancleris A. Calot Escobar,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

– *Föreningen Skydda Skogen*, atstovaujamos E. Götmark,

* Proceso kalba: švedų.

- *Naturskyddsföreningen i Härryda*, atstovaujamos J. Hort,
 - Čekijos vyriausybės, atstovaujamos M. Smolek, J. Vláčil ir L. Dvořáková,
 - Europos Komisijos, atstovaujamos K. Simonsson, C. Hermes ir E. Ljung Rasmussen,
- susipažinęs su 2020 m. rugsėjo 10 d. posėdyje pateikta generalinės advokatės išvada, priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymai priimti prejudicinį sprendimą pateikti dėl 1992 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyvos 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos (OL L 206, 1992, p. 7; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 102; toliau – Buveinių direktyva) 12 straipsnio 1 dalies ir 2009 m. lapkričio 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2009/147/EB dėl laukinių paukščių apsaugos (OL L 20, 2010, p. 7; toliau – Paukščių direktyva) 5 straipsnio išaiškinimo.
- 2 Šie prašymai pateikti nagrinėjant *Föreningen skydda Skogen* (asociacija „Apsaugokime mišką“), *Naturskyddsföreningen i Härryda* (Heridos gamtos apsaugos asociacija) ir *Göteborgs Ornitologiska Förening* (Geteborgo ornitologų asociacija) ginčus su *Länsstyrelsen i Västra Götaland* (Vestra Jotalando regioninė administracinė valdyba, Švedija), B.A.B. ir U.T.B. dėl Vestra Jotalando regioninės administracinės valdybos sprendimo nesiimti jokių veiksmų dėl pranešimo apie vykdomą kirtimą miško plote, esančiame Heridos savivaldybėje.

Teisinis pagrindas

Sajungos teisė

Buveinių direktyva

- 3 Buveinių direktyvos trečia, ketvirta ir šešta konstatuojamosios dalys suformuluotos taip:

„kadangi šios direktyvos tikslas – skatinti biologinės įvairovės palaikymą, atsižvelgiant į ekonominius, socialinius, kultūrinius ir regioninius reikalavimus, todėl ši direktyva prisideda prie bendro subalansuotos [tvarios] plėtros siekio; kadangi siekiant išlaikyti biologinę įvairovę, gali tam tikrais atvejais prireikti palaikyti ar netgi skatinti žmogaus veiklą;

kadangi valstybių narių europinėje teritorijoje natūralių buveinių būklė nuolat blogėja, ir vis didėja rūšių skaičius, kurioms gresia didelis išnykimo pavojus; kadangi buveinės ir rūšys, kurioms gresia išnykimas, sudaro Bendrijos gamtos paveldo dalį, o jų išlikimui kylantys pavojai dažnai nepaiso valstybinių sienų [peržengia valstybines sienas], todėl joms išsaugoti reikalinga imtis priemonių Bendrijos mastu;

<...>

(6) kadangi tam, kad galima būtų atstatyti ar palaikyti Bendrijos svarbos natūralių buveinių ir rūšių gerą apsaugos būklę, būtina pagal nustatytą grafiką steigti specialias saugomas teritorijas, siekiant sukurti vientisą Europos ekologinį tinklą.“

4 Šios direktyvos 1 straipsnio i ir m punktuose numatyta:

„Šioje direktyvoje:

<...>

- i) *rūšies apsaugos būklė* reiškia atitinkamą rūšį veikiančių poveikių visumą, kuri gali turėti ilgalaikį poveikį jos populiacijos paplitimui ir gausumui 2 straipsnyje nurodytoje teritorijoje;

Rūšies apsaugos būklė laikoma „palankia“, kai:

- atitinkamos rūšies populiacijos pokyčių duomenys rodo, kad ji pati pajėgi ilgą laiką išlikti kaip gyvybingas jos natūraliosios buveinės komponentas,

ir

- rūšies natūralaus paplitimo arealas nemažėja ir nėra tikėtina, kad bus sumažintas ateityje,

ir

- yra ir tikriausiai bus pakankamai didelė buveinė, kurioje jos populiacija galės išlikti ilgą laiką;

<...>

- m) *egzempliorius* reiškia bet kurią į IV ir V priedus įtrauktos rūšies gyvą arba negyvą gyvūną ar augalą, bet kurią jo dalį ar išvestinį produktą, taip pat bet kokias kitas prekes, kurios pagal dokumentus, pakuotę, žymėjimą ar etiketę arba kitas aplinkybes yra tų rūšių gyvūnų ar augalų dalys ar išvestiniai produktai;

5 Tos pačios direktyvos 2 straipsnyje nustatyta:

„1. Šios direktyvos tikslas – padėti užtikrinti biologinę įvairovę, apsaugant natūralias buveines ir laukinę fauną bei florą europinėje valstybių narių, kurioms taikoma Sutartis, teritorijoje.

2. Priemonės, kurių imamasi pagal šią direktyvą, turi palaikyti ar atstatyti palankią Bendrijos svarbos natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros rūšių apsaugos būklę.

3. Taikant priemones pagal šią direktyvą, atsižvelgiama į ekonominius, socialinius ir kultūrinius reikalavimus bei regionines ir vietines charakteristikas.“

6 Minėtos direktyvos 12 straipsnio 1 dalyje nurodyta:

„Valstybės narės imasi reikiamų priemonių sukurti į IV priedo a dalį įrašytų gyvūnų rūšių griežtos apsaugos jų [natūralaus] paplitimo areale sistemą, draudžiančią:

- a) bet kokia forma tyčia gaudyti ar žudyti šių rūšių individus gamtoje;
- b) šias rūšis tyčia trikdyti, ypač jų perėjimo, jauniklių auginimo, žiemos miego ir migracijos metu;
- c) tyčia naikinti ar rinkti kiaušinius gamtoje;
- d) pažeisti ar naikinti perėjimo ar poilsio vietas.“

7 Buveinių direktyvos 16 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Jei nėra kitos priimtinos alternatyvos ir nukrypti leidžiančios nuostatos taikymas netrukdo palaikyti atitinkamos rūšies populiacijų palankią apsaugos būklę jų natūralaus paplitimo areale, valstybės narės gali nukrypti nuo 12, 13 ir 14 straipsnių bei 15 straipsnio a ir b punktų:

- a) siekdamas apsaugoti laukinę fauną ir florą bei išsaugoti natūralias buveines;
 - b) siekdamas išvengti didelės žalos, ypač pasėliams, naminiams gyvuliams, miškams, žūklės plotams, vandenims ir kitoms nuosavybės rūšims;
 - c) atsižvelgdamos į visuomenės sveikatą ir saugą arba dėl kitų įpareigojančių svarbesnio viešojo intereso priežasčių, įskaitant socialinio ar ekonominio pobūdžio, į pirminės svarbos gamtinei aplinkai naudingas pasekmes;
 - d) mokslo tiriamojo darbo ir švietimo tikslais, siekiant šių rūšių populiacijų atstatymo ir reintrodukcijos bei dėl šiems tikslams įgyvendinti būtino veisimo, įskaitant dirbtinį augalų dauginimą;
 - e) siekdamas griežtai kontroliuojant leisti atrankos būdu ir ribotais kiekiais imti ir laikyti ribotą tam tikrų į IV priedą įrašytų rūšių egzempliorių skaičių, kurį nustato kompetentingos nacionalinės institucijos.“
- 8 Buveinių direktyvos IV priedo a punkte nurodyta, be kita ko, *Rana arvalis*, vadinamoji smailiasnukė varlė, kaip Bendrijos svarbos gyvūnų rūšis, kuriai reikalinga griežta apsauga.

Paukščių direktyva

9 Paukščių direktyvos 3–5 konstatuojamosios dalys suformuluotos taip:

- „(3) Daugelio rūšių laukinių paukščių, natūraliai paplitusių valstybių narių [e]uropinėje teritorijoje, skaičius mažėja, kai kuriais atvejais net labai greitai, ir dėl tokio jų skaičiaus mažėjimo kyla didelė grėsmė natūralios aplinkos, ypač biologinės pusiausvyros, apsaugai.
- (4) Valstybių narių [e]uropinėje teritorijoje natūraliai paplitusių laukinių paukščių rūšys daugiausia priklauso migruojančioms rūšims. Tokios rūšys sudaro bendrą paveldą ir veiksminga paukščių apsauga yra tipiška aplinkos apsaugos problema, peržengianti valstybių sienas ir reikalaujanti bendros atsakomybės.
- (5) Valstybių narių [e]uropinėje teritorijoje natūraliai paplitusių laukinių paukščių rūšių apsaugą būtina pasiekti laikantis Bendrijos tikslų dėl gyvenimo sąlygų gerinimo ir tvaraus vystymosi.“

10 Šios direktyvos 1 straipsnyje nustatyta:

- „1. Šia direktyva siekiama apsaugoti visų rūšių laukinius paukščius, natūraliai paplitusius valstybių narių [e]uropinėje teritorijoje, kuriai taikoma Sutartis. Ji apima šių rūšių apsaugą, tvarkymą ir kontrolę ir nustato jų naudojimo taisykles.
2. Ši direktyva taikoma paukščiams, jų kiaušiniams, lizdams ir buveinėms.“

11 Tos pačios direktyvos 2 straipsnyje numatyta:

„Valstybės narės imasi reikiamų priemonių 1 straipsnyje nurodytų rūšių populiacijoms palaikyti tokiu lygiu, kuris visų pirma atitiktų ekologinius, mokslinius ir kultūrinius reikalavimus, derinant juos su ekonominiais ir rekreaciniais reikalavimais, arba stengiasi šių rūšių populiacijas priartinti prie tokio lygio.“

12 Minėtos direktyvos 3 straipsnyje nurodyta:

„1. Atsižvelgdamos į 2 straipsnyje minėtus reikalavimus, valstybės narės imasi reikiamų priemonių išsaugoti, palaikyti ar atkurti pakankamą buveinių įvairovę ir plotą visoms 1 straipsnyje nurodytoms paukščių rūšims.

2. Biotopams ir buveinėms išsaugoti, palaikyti ir atkurti taikomos šios pagrindinės priemonės:

- a) saugomų teritorijų steigimas;
- b) buveinių saugomose teritorijose ir už jų ribų priežiūra ir tvarkymas pagal ekologinius reikalavimus;
- c) sunaikintų biotopų atkūrimas;
- d) biotopų kūrimas.“

13 Paukščių direktyvos 4 straipsnyje nustatyta:

„1. Siekiant užtikrinti, kad I priede minimos rūšys savo paplitimo areale išliktų ir veistųsi, jų buveinėms taikomos specialios apsaugos priemonės.

<...>

Atsižvelgdamos į šių rūšių apsaugos reikalavimus geografiniame jūros ir sausumos plote, kuriame taikoma ši direktyva, šių rūšių apsaugai valstybės narės įsteigia kiekiu ir dydžiu tinkamiausias specialias apsaugos teritorijas.

<...>

4. 1 ir 2 dalyse nurodytose apsaugos teritorijose valstybės narės imasi atitinkamų priemonių, kad būtų išvengta buveinių taršos ar pažeidimo, arba bet kokio paukščių trikdymo, jei tai galėtų būti reikšminga atsižvelgiant į šio straipsnio tikslus. Valstybės narės taip pat stengiasi išvengti buveinių taršos ar pažeidimo už šių saugomų teritorijų ribų.“

14 Šios direktyvos 5 straipsnyje numatyta:

„Nepažeisdamos 7 ir 9 straipsnių valstybės narės imasi būtinų priemonių, kad sukurtų bendrą apsaugos sistemą visoms 1 straipsnyje nurodytoms paukščių rūšims, ypač uždrausdamos:

- a) tyčinį žudymą ar gaudymą bet kokiais būdais;
- b) tyčinį jų lizdų ir kiaušinių naikinimą arba pažeidimą, arba jų lizdų pašalinimą;
- c) jų kiaušinių rinkimą gamtoje ir šių kiaušinių laikymą, netgi jei jie yra tušti;
- d) tyčinį paukščių trikdymą, ypač jų perėjimo ir jauniklių auginimo metu, jei toks trikdymas galėtų turėti reikšmės šios direktyvos tikslams;

<...>“

15 Minėtos direktyvos 9 straipsnio 1 dalyje nurodyta:

„Jei nėra jokio kito priimtino sprendimo, valstybės narės gali nukrypti nuo 5–8 straipsnių nuostatų šiais atvejais:

- a) – žmonių sveikatos ir saugos labui,
 - oro saugos labui,
 - siekiant apsaugoti nuo didelės žalos pasėlius, naminius gyvulius, miškus, žuvininkystę ir vandenį,
 - dėl floros ir faunos apsaugos;
- b) dėl mokymo ir mokslo tiriamųjų darbų, populiacijos atkūrimo, reintrodukcijos ir šiems tikslams būtino veisimo;
- c) kad griežtai prižiūrint ir atrankiniu būdu būtų leista gaudyti, laikyti ar kitaip teisėtai naudoti nedidelį tam tikrų rūšių paukščių skaičių.“

16 Paukščių direktyvos 14 straipsnis suformuluotas taip:

„Valstybės narės gali įvesti griežtesnes apsaugos priemones, negu numato ši direktyva.“

Švedijos teisė

17 *Artskyddsförordningen (2007:845)* (Nutarimas dėl rūšių apsaugos (2007:845), toliau – Nutarimas dėl rūšių apsaugos), kuris buvo priimtas remiantis *Miljöbalken, lag (1998:808)* (Įstatymas dėl aplinkos kodekso (1998:808)) 8 skyriaus 1 straipsniu, siekiant į Švedijos teisę perkelti 1979 m. balandžio 2 d. Tarybos direktyvos 79/409/EEB dėl laukinių paukščių apsaugos (OL L 103, 1979, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 1 t., p. 98) 5 straipsnį, kurio tekstas buvo pakartotas Paukščių direktyvos (ji panaikino ir pakeitė Direktyvą 79/409) 5 straipsnyje ir Buveinių direktyvos 12 straipsnyje, 4 straipsnio pirmoje pastraipoje numatyta:

„Jei laukiniai paukščiai arba laukinių gyvūnų rūšys šio reglamento 1 priede pažymėti raidėmis „N“ arba „n“, tuomet draudžiama:

- 1) tyčia gaudyti ar žudyti gyvūnus;
- 2) tyčia trikdyti gyvūnus, ypač jų perėjimo ar dauginimosi, jauniklių auginimo, žiemos miego ir migracijos metu;
- 3) tyčia naikinti ar rinkti kiaušinius gamtoje;
- 4) pažeisti ar naikinti gyvūnų perėjimo ar dauginimosi arba poilsio vietas.

Draudimai taikomi visuose gyvūnų gyvenimo etapuose.

<...>“

- 18 Taigi šio nutarimo 4 straipsnio pirmos pastraipos 1–3 punktais į nacionalinę teisę perkeliami pagal Paukščių direktyvos 5 straipsnio a–d punktus ir Buveinių direktyvos 12 straipsnio 1 dalies a–c punktus draudžiami tyčiniai veiksmai. Šio nutarimo 4 straipsnio pirmos pastraipos 4 punktu savo ruožtu perkeliamas Buveinių direktyvos 12 straipsnio 1 dalies d punktas.
- 19 Nutarimo dėl rūšių apsaugos 1 priede pateiktas visų rūšių, kurios išvardytos Paukščių direktyvos I–III prieduose bei Buveinių direktyvos II, IV ir V prieduose, sąrašas.
- 20 Iš *Sogsvårdslagen (1979:429)* (Miškininkystės įstatymas (1979:429)) 30 straipsnio matyti, kad vyriausybė ar jos paskirta administracinė institucija gali duoti nurodymus atsižvelgti į natūralią aplinką, kuri, be kita ko, svarbi tvarkant miškus.

Pagrindinės bylos ir prejudiciniai klausimai

- 21 *Skogsstyrelsen* (Nacionalinė miškų direkcija, Švedija) gavo pranešimą apie Heridos savivaldybėje esančiame miško plote vykdomą kirtimą. Šis pranešimas susijęs galutiniu kirtimu, o tai reiškia beveik visų medžių iškirtimą.
- 22 Nacionalinė miškų direkcija šiuo konkrečiu atveju pateikė nuomonę dėl rekomenduojamų atsargumo priemonių ir nusprendė, kad, jei bus atsižvelgiama į jos nuomonę, šiame pranešime aprašyta veikla neprieštarauja nė vienam iš Nutarime dėl rūšių apsaugos numatytų draudimų.
- 23 Kaip matyti iš prašymų priimti prejudicinį sprendimą, nagrinėjame pranešime nurodytas miško plotas yra pagal Nutarimą dėl rūšių apsaugos saugomų rūšių natūrali buveinė. Tačiau dėl šioje teritorijoje planuojamos vykdyti miško eksploatavimo veiklos šių saugomų rūšių egzemplioriai bus trikdomi arba nužudyti. Be to, toje teritorijoje esantys minėtų rūšių kiaušiniai bus sunaikinti.
- 24 2016 m. gruodžio 22 d. ir 2018 m. sausio 17 d. pareiškėjos pagrindinėse bylose paprašė Vestra Jotalando regiono administracinės valdybos, atsakingos už rūšių apsaugos šiame regione priežiūrą, imtis veiksmų dėl pranešimo apie miško kirtimą ir Nacionalinės miškų direkcijos nuomonės. Jos manė, kad numatytas kirtimas prieštarauja Nutarime dėl rūšių apsaugos nustatytiems draudimams, ir, be kita ko, paprašė, kad minėta valdyba vykdytų savo misiją – prižiūrėtų šio nutarimo taikymą.
- 25 Vestra Jotalando regiono administracinės valdyba nusprendė, kad nereikia nagrinėti būtinybės taikyti Nutarimo dėl rūšių apsaugos taikymo išimtį, o tai reiškia, kad planuojama veikla – tiek, kiek ja atsižvelgiama į Nacionalinės miškų direkcijos rekomenduojamas atsargumo priemones, pateiktas jos nuomonėje, kaip tai nurodyta šio sprendimo 22 punkte, – neprieštarauja nė vienam iš minėtų draudimų. Tuomet pareiškėjos pagrindinėse bylose pateikė skundą prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teisme dėl šio Vestra Jotalando regiono administracinės valdybos sprendimo nesiimti priežiūros priemonių.
- 26 Prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas patikslina, viena vertus, kad pagal Nutarimo dėl rūšių apsaugos 4 straipsnį įgyvendinamas tiek Paukščių direktyvos 5 straipsnis, tiek Buveinių direktyvos 12 straipsnis, todėl šiame nutarime, kiek tai susiję su draudimų apimtimi, nedaroma skirtumo tarp rūšių, kurioms taikoma viena ar kita iš šių direktyvų, ir Buveinių direktyvoje numatytas draudimas pažeisti ar naikinti dauginimosi ar poilsio vietas pagal nacionalinę teisę taikytinas ir paukščiams. Jos teigimu, šis perkėlimas į nacionalinę teisę nekelia jokių prieštaravimų, nes Paukščių direktyva yra minimalaus suderinimo direktyva, priimta remiantis EB 175 straipsnio 1 dalimi.
- 27 Kita vertus, prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad bylos, kuriose jis turi priimti sprendimus, yra susijusios su pagrindinėse bylose nagrinėjamos miškininkystės veiklos poveikiu tam tikroms paukščių rūšims, kurioms taikoma Paukščių direktyva ir kurių kelios nurodytos minėtos direktyvos I priede, taip pat su *Rana arvalis*, vadinamąja smailiasnukė varle, minima Buveinių

direktyvos IV priedo a punkte, kuri pagal šią direktyvą yra griežtai saugoma ir aptinkama aptariamame miško kirtimo plote. Šiuo klausimu jis teigia, kad labai tikėtina, jog šios rūšys atitinkama teritorija naudojasi kaip dauginimosi vieta. Tačiau tokios vietos bus sunaikintos arba pažeistos dėl numatomo kirtimo.

- 28 Taigi minėtas teismas mano, kad tam tikrų Paukščių ir Buveinių direktyvų sąvokų išaiškinimas yra būtinas tam, kad jis galėtų atsakyti į jam pateiktus klausimus ir šiomis aplinkybėmis patikrinti, ar su tomis sąvokomis suderinama nacionalinė jurisprudencija, pagal kurią reikalaujama, kad tuo atveju, kai veikla siekiama kito tikslo nei minėtose direktyvose nustatytais draudimais, dėl šios veiklos turi kilti neigiamų pasekmių atitinkamų rūšių apsaugos būklei rizika tam, kad jai būtų taikomi šie draudimai.
- 29 Šiomis aplinkybėmis *Vänerns borgs tingsrätt, mark- och miljöödomstolen* (Venešborgo pirmosios instancijos teismo nekilnojamojo turto ir aplinkos apsaugos bylų kolegija, Švedija) nusprendė sustabdyti bylų nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus, kurie bylose C-473/19 ir C-474/19 suformuluoti identišškai:

- „1. Ar [Paukščių] direktyvos 5 straipsnis turi būti aiškinamas kaip draudžiantis nacionalinę praktiką, pagal kurią draudimas taikomas tik toms rūšims, kurios įtrauktos į direktyvos I priedo sąrašą, kurioms kyla tam tikra rizika arba kurių populiacija ilgainiui mažėja?
2. Ar [Paukščių] direktyvos 5 straipsnio a–d punktuose ir Buveinių direktyvos 12 straipsnio 1 dalies a–c punktuose vartojamos sąvokos „tyčinis žudymas / trikdydas / naikinimas“ turi būti aiškinamos kaip draudžiančios nacionalinę praktiką, pagal kurią tuo atveju, jeigu tam tikra veikla (pavyzdžiui, miško eksploatavimo arba žemės plėtros) aiškiai nesiekia žudyti arba trikdyti rūšių, tam, kad būtų taikomi draudimai, būtina turi būti neigiamų pasekmių rūšių apsaugos būklei rizika, kurią sukelia priemonės?

Pirmasis ir antrasis klausimai keliami atsižvelgiant, be kita ko, į:

- tai, kad Paukščių direktyvos 5 straipsnis yra susijęs su visų 1 straipsnio 1 dalyje nurodytų paukščių rūšių apsauga,
 - būdą, kuriuo Buveinių direktyvos 1 straipsnio m punkte apibrėžiama sąvoka „egzemplioriai“,
 - faktą, kad rūšių apsaugos būklės klausimas iš esmės kyla tik tiek, kiek tai susiję su galimybe taikyti leidžiančias nukrypti nuostatas, atitinkamai numatytas Buveinių direktyvos 16 straipsnyje (neturi būti kitos priimtinos alternatyvos ir tokia nuostata netrukdo palaikyti atitinkamos rūšies populiacijų palankią apsaugos būklę jų natūralaus paplitimo areale) arba Paukščių direktyvos 9 straipsnyje (tokia nuostata negali būti nesuderinama su šia direktyva, pagal kurios 2 straipsnį reikalaujama, kad valstybės narės imtųsi reikiamų priemonių 1 straipsnyje nurodytų rūšių populiacijoms palaikyti tokiu lygiu, kuris visų pirma atitiktų ekologinius, mokslo ir kultūrinius reikalavimus).
3. Jeigu atsakymas į antrąjį klausimą būtų toks, jog tam, kad būtų taikomas draudimas, žalą reikia įvertinti kitokiu nei individualiu lygiu, ar dėl šios priežasties vertinimas turi būti atliktas pagal vieną iš toliau išvardytų skalių arba vienu iš šių lygių:
- a) tam tikroje geografiškai apribotoje populiacijos dalyje, pavyzdžiui, regione, valstybėje narėje arba Europos Sąjungoje;
 - b) atitinkamoje vietos populiacijoje (biologiškai izoliuotoje nuo kitų rūšių populiacijų);
 - c) atitinkamoje metapopuliacijoje; arba
 - d) visoje rūšies populiacijoje atitinkamame biogeografiniame rūšies paplitimo arealo regione?

4. Ar Buveinių direktyvos 12 straipsnio 1 dalies d punkte vartojama sąvoka „pažeisti ar naikinti“ tiek, kiek ji susijusi su gyvūnų dauginimosi arealu, turi būti aiškinama kaip draudžianti nacionalinę praktiką, pagal kurią tuo atveju, kai, nepaisant atsargumo priemonių, prarandamas atitinkamų rūšių buveinių nuolatinis ekologinis funkcionalumas <...>, nepaisant to, ar žala, naikinimas arba pablogėjimas yra tiesioginis, ar netiesioginis, dėl atitinkamos veiklos, vertinamos individualiai ar kartu su kita veikla, o draudimas taikomas tik tuo atveju, jeigu tikėtina, kad atitinkamų rūšių apsaugos būklė pablogės atsižvelgiant į vieną iš trečiajame klausime nurodytų lygių?
5. Jeigu atsakymas į ketvirtąjį klausimą būtų neigiamas, t. y. tam, kad būtų taikomas draudimas, žala turi būti vertinama kitu nei atskirame areale esančios natūralios buveinės lygiu, ar tuomet vertinimas turi būti atliktas pagal vieną iš toliau išvardytų skalių arba bet vienu iš šių lygių:
- a) tam tikroje geografiškai apribotoje populiacijos dalyje, pavyzdžiui, regione, valstybėje narėje arba Europos Sąjungoje;
 - b) atitinkamoje vietos populiacijoje (biologiškai izoliuotoje nuo kitų rūšių populiacijų);
 - c) atitinkamoje metapopuliacijoje;
 - d) visoje rūšies populiacijoje atitinkamame biogeografiniame rūšies paplitimo arealo regione?

Antrasis ir ketvirtasis klausimai <...> apima klausimą, ar [Paukščių ir Buveinių] direktyvose numatyta griežta apsauga nustoja galioti rūšims, kurių atžvilgiu buvo pasiektas [Buveinių] direktyvoje nustatytas tikslas (palanki apsaugos būklė).“

- 30 2019 m. liepos 22 d. Teisingumo Teismo pirmininko sprendimu bylos C-473/19 ir C-474/19 buvo sujungtos, kad būtų bendrai vykdoma rašytinė ir žodinė proceso dalys ir priimtas galutinis sprendimas.

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo klausimo

- 31 Pirmuoju klausimu prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia išsiaiškinti, ar Paukščių direktyvos 5 straipsnis turi būti aiškinamas kaip draudžiantis nacionalinę praktiką, pagal kurią šioje nuostatoje numatyti draudimai taikomi tik šios direktyvos I priede išvardytoms rūšims, kurioms kyla tam tikra rizika arba kurių populiacija turi tendenciją ilginiui mažėti.
- 32 Vadovaujantis Teisingumo Teismo suformuota jurisprudencija, aiškinant Sąjungos teisės nuostatą reikia atsižvelgti ne tik į jos tekstą, bet ir į kontekstą ir teisės akto, kuriame ji įtvirtinta, tikslus (2020 m. liepos 2 d. Sprendimo *Magistrat der Stadt Wien (Didysis žiurkėnas)*, C-477/19, EU:C:2020:517, 23 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 33 Pirmiausia reikia pažymėti, kad pagal patį Paukščių direktyvos 5 straipsnį valstybės narės, nepažeisdamos jos 7 ir 9 straipsnių, imasi būtinų priemonių, kad sukurtų bendrą apsaugos sistemą visoms 1 straipsnyje nurodytoms paukščių rūšims, be kita ko, apimančią minėtame 5 straipsnyje nurodytus draudimus.
- 34 Paukščių direktyvos 1 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad ja „siekiama apsaugoti visų rūšių laukinius paukščius, natūraliai paplitusius valstybių narių, kurioms taikoma Sutartis, europinėje teritorijoje“.
- 35 Taigi pagal Paukščių direktyvos 5 straipsnį reikalaujama, kad valstybės narės priimtų išsamų ir veiksmingą teisinį pagrindą, įgyvendindamos, kaip numatyta Buveinių direktyvos 12 straipsnyje, konkrečias ir specialias apsaugos priemones, leidžiančias užtikrinti, kad bus veiksmingai laikomasi Paukščių direktyvos 5 straipsnyje nurodytų draudimų, kuriais iš esmės siekiama apsaugoti į šios direktyvos sritį patenkančių paukščių rūšis, jų perėjimo ir poilsio vietas (šiuo klausimu žr. 2018 m. balandžio 17 d. Sprendimo *Komisija / Lenkija (Belovežo giria)*, C-441/17, EU:C:2018:255, 252 punktą).

- 36 Taigi iš aiškaus ir nedviprasmiško Paukščių direktyvos 5 straipsnio teksto matyti, kad šioje nuostatoje nurodyti draudimai taikomi ne tik šios direktyvos I priede išvardytoms rūšims, kurioms kyla tam tikra rizika arba kurių populiacija turi tendenciją ilgainiui mažėti.
- 37 Antra, reikia pažymėti, kad, atsižvelgiant į Paukščių direktyvos 5 straipsnio kontekstą, šios direktyvos dalyką ir tikslą, negalima manyti, kad į jos taikymo sritį patenka tik trys paukščių rūšių kategorijos, kurias prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mini savo pirmajame klausime.
- 38 Šiuo klausimu reikia priminti, kad pagal SESV 191 straipsnio 2 dalį Sąjungos aplinkos politika siekiama aukšto apsaugos lygio. Be to, ji grindžiama atsargumo principu ir principais, kad reikia imtis prevencinių veiksmų, kad žala aplinkai pirmiausia turėtų būti atitaisyta ten, kur yra jos šaltinis, ir kad ją atlygina teršėjas.
- 39 Kaip matyti iš Paukščių direktyvos 3–5 konstatuojamųjų dalių, daugelio rūšių laukinių paukščių, natūraliai paplitusių valstybių narių europinėje teritorijoje, skaičius mažėja, ir dėl to kyla didelė grėsmė natūralios aplinkos apsaugai. Todėl tokių paukščių rūšių, kurių daugiausia yra migruojančios rūšys ir kurios sudaro bendrą paveldą, apsauga yra būtina siekiant Sąjungos tikslų, susijusių su tvariu vystymusi ir gyvenimo sąlygų gerinimu.
- 40 Teisingumo Teismas taip pat yra priminęs, kad Paukščių direktyvos, kurios taikymo sritis apima visų rūšių laukinius paukščius, natūraliai paplitusius valstybių narių europinėje teritorijoje, kuriai taikoma Sutartis, 2 straipsnyje numatyta, kad valstybės narės imasi reikiamų priemonių visų šių paukščių rūšių populiacijoms palaikyti tokiu lygiu, kuris visų pirma atitiktų ekologinius, mokslo ir kultūrinius reikalavimus, derinamus su ekonominiais ir rekreaciniais reikalavimais, arba šių rūšių populiacijas priartinti prie tokio lygio (šiuo klausimu žr. 1996 m. liepos 11 d. Sprendimo *Royal Society for the Protection of Birds*, C-44/95, EU:C:1996:297, 3 punktą).
- 41 Be to, Paukščių direktyvos 3 straipsnyje valstybėms narėms nustatytos bendro pobūdžio pareigos, kaip ir šios direktyvos 5 straipsnyje, t. y. užtikrinti pakankamą buveinių įvairovę ir plotą visų rūšių paukščiams, nurodytiems minėtos direktyvos 1 straipsnyje, vadinasi, visų rūšių laukiniams paukščiams, natūraliai paplitusiems valstybių narių europinėje teritorijoje, kuriai taikoma Sutartis.
- 42 Šios taikymo srities nustatymas susijęs su visapusės ir veiksmingos laukinių paukščių apsaugos visoje Sąjungoje svarba, neatsižvelgiant į jų buvimo vietą ar migravimo erdvę, ir nepriklausomai nuo nacionalinės teisės aktų, kuriuose laukinių paukščių apsauga nustatoma remiantis nacionalinio paveldo sąvoka (šiuo klausimu žr. 1988 m. balandžio 27 d. Sprendimo *Komisija / Prancūzija*, 252/85, EU:C:1988:202, 15 punktą).
- 43 Paukščių direktyvos 4 straipsnyje įtvirtinta konkreti tikslinė ir sustiprinta apsaugos sistema, apimanti specialius įpareigojimus, be kita ko, susijusius su šios direktyvos I priede išvardytais paukščių rūšimis (šiuo klausimu žr. 1996 m. liepos 11 d. Sprendimo *Royal Society for the Protection of Birds*, C-44/95, EU:C:1996:297, 19 ir 23 punktus); tai reiškia, kad reikia imtis specialių apsaugos priemonių dėl jų buveinių, siekiant užtikrinti, kad šios rūšys savo paplitimo areale išliktų ir daugintųsi. Atsižvelgdamos į šių rūšių apsaugos reikalavimus geografiniame jūros ir sausumos plote, kuriame taikoma ši direktyva, jos I priede nurodytų rūšių apsaugai valstybės narės įsteigia pagal kiekį ir dydį tinkamiausias specialias apsaugos teritorijas.
- 44 Vis dėlto, kaip savo išvados 44 punkte pažymėjo generalinė advokatė, pagal Paukščių apsaugos direktyvos 5 straipsnį nesvarbu, ar atitinkamos paukščių rūšys nurodytos šios direktyvos I priede, ar joms kyla tam tikra rizika arba jų populiacija turi tendenciją ilgainiui mažėti.

45 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į pirmąjį klausimą reikia atsakyti, kad Paukščių direktyvos 5 straipsnis turi būti aiškinamas kaip draudžiantis nacionalinę praktiką, pagal kurią šioje nuostatoje numatyti draudimai taikomi tik šios direktyvos I priede išvardytoms rūšims – toms, kurioms kyla tam tikra rizika arba kurių populiacija turi tendenciją ilginau mažėti.

Dėl antrojo klausimo

46 Pirmiausia reikia pažymėti, kad iš prašymų priimti prejudicinį sprendimą matyti, jog Nutarime dėl rūšių apsaugos, kiek tai susiję su jo 4 straipsnyje numatytu draudimų tyčia gaudyti, žudyti, trikdyti gyvūnų rūšis ar naikinti ir rinkti kiaušinius apimtimi, nedaroma skirtumo tarp rūšių, kurioms taikoma Buveinių direktyva, ir tų, kurios priskirtinos prie Paukščių direktyvos. Prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas visų pirma pabrėžia, kad šio nutarimo 4 straipsnio pirmos pastraipos 1–3 punktais į nacionalinę teisę perkeliama Paukščių direktyvos 5 straipsnio a–d punktuose ir Buveinių direktyvos 12 straipsnio 1 dalies a–c punktuose draudžiami tyčiniai veiksmai.

47 Šiuo klausimu reikia priminti, kad pagal Paukščių direktyvos 14 straipsnį valstybės narės gali imtis griežtesnių apsaugos priemonių, nei numatytosios šioje direktyvoje (2011 m. liepos 21 d. Sprendimo *Azienda Agro-Zootecnica Franchini ir Eolica di Altamura*, C-2/10, EU:C:2011:502, 49 punktas).

48 Taigi, atsižvelgiant į tai, kad prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas konstatavo, jog iš Nutarimo dėl rūšių apsaugos matyti, kad Buveinių direktyvos 12 straipsnio 1 dalies a–c punktuose numatyti draudimai taikomi ir paukščiams, antrojo klausimą nagrinėjimą reikia apriboti šios nuostatos aiškinimu.

49 Šiomis aplinkybėmis reikia manyti, kad antruoju klausimu prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Buveinių direktyvos 12 straipsnio 1 dalies a–c punktai turi būti aiškinami taip, kad, pirma, jais draudžiama nacionalinė praktika, pagal kurią, jeigu žmonių veikla, kaip antai miško eksploatavimu ar žemės plėtra, aiškiai nesiekia žudyti arba trikdyti gyvūnų rūšių, šioje nuostatoje įtvirtinti draudimai taikomi tik kilus neigiamų pasekmių atitinkamų rūšių apsaugos būklei rizikai, ir, antra, pagal minėtą nuostatą užtikrinama apsauga nebetaikoma, kai rūšių apsaugos būklė tampa palanki.

50 Pirmiausia primintina, kad Buveinių direktyvos 12 straipsnio 1 dalies a–c punktuose valstybės narės įpareigojamos imtis reikiamų priemonių sukurti į tos pačios direktyvos IV priedo a dalį įrašytų gyvūnų rūšių griežtos apsaugos jų natūralaus paplitimo areale sistemą, uždraudžiant tyčia gaudyti ar žudyti šių rūšių individus, šias rūšis tyčia trikdyti ir tyčia naikinti ar rinkti jų kiaušinius.

51 Teisingumo Teismas nusprendė, jog tam, kad būtų įvykdyta Buveinių direktyvos 12 straipsnio 1 dalies a punkte įtvirtinta sąlyga dėl tyčinio pobūdžio, turi būti įrodyta, kad veiką įvykdęs asmuo norėjo sugauti saugomos gyvūnų rūšies individą arba jį nužudyti ar bent jau sutiko, kad yra tokio sugavimo arba nužudymo galimybė (2006 m. gegužės 18 d. Sprendimo *Komisija / Ispanija*, C-221/04, EU:C:2006:329, 71 punktas). Tas pats pasakytina ir apie draudimus, nurodytus šios direktyvos 12 straipsnio 1 dalies b ir c punktuose.

52 Konkrečiai Teisingumo Teismas kaip tyčinį trikdymą, kaip tai suprantama pagal Buveinių direktyvos 12 straipsnio 1 dalies b punktą, kvalifikavo veiksmus, kaip antai motorinių dviračių judėjimą plažėje, nepaisant įspėjimų apie saugomų jūros vėžlių lizdų buvimą, ir vandens dviračių bei mažų laivelių plaukiojimą atitinkamų plažų jūrinėje dalyje, ir nusprendė, kad valstybė narė neįvykdo įsipareigojimų pagal šios direktyvos 12 straipsnio 1 dalies b punktą, jei nesiima visų konkrečių priemonių, būtinų išvengti tyčiam atitinkamos gyvūnų rūšies trikdymui jų dauginimosi metu (šiuo klausimu žr. 2006 m. gegužės 18 d. Sprendimo *Komisija / Ispanija*, C-221/04, EU:C:2006:329, 70 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

- 53 Taigi Buveinių direktyvos 12 straipsnio 1 dalies a–c punktuose nurodyti draudimai gali būti taikomi miško eksploatavimo ar žemės plėtros naudojimo veiklai, kuria aiškiai nesiekama žudyti arba trikdyti gyvūnų rūšių ar tyčia naikinti arba rinkti jų kiaušinių.
- 54 Dėl gyvūnų rūšies apsaugos būklės reikšmės, kiek tai susiję su Buveinių direktyvos 12 straipsnio 1 dalies a ir c punktais, reikia pažymėti, kad būtinybė išnagrinėti atitinkamos rūšies individų situaciją išplaukia iš pačios šios nuostatos formuluotės, pagal kurią valstybės narės įpareigojamos uždrausti tam tikrus veiksmus, turinčius poveikį gyvūnų rūšių „individams“ ar „kiaušiniams“.
- 55 Reikia konstatuoti, kad šios direktyvos 1 straipsnio i punkte pateiktoje sąvokos „rūšies apsaugos būklė“ apibrėžtyje aiškiai daroma nuoroda į „[rūšių] populiacijos <...> gausum[ą]“, o ne į konkrečią minėtos rūšies individo ar egzemplioriaus situaciją, todėl ši apsaugos būklė nustatoma arba vertinama atsižvelgiant, be kita ko, į atitinkamų rūšių populiacijas.
- 56 Be to, kalbant apie Buveinių direktyvos 12 straipsnio 1 dalies b punktą, kuriame numatytas draudimas tyčia trikdyti rūšis, ypač jų perėjimo, jauniklių auginimo, žiemos miego ir migracijos metu, reikia pažymėti, kad, atsižvelgiant į tai, jog juo siekiama pabrėžti didesnę šio draudimo svarbą laikotarpiais, kai individai ypač pažeidžiami, visų pirma kiek tai susiję su jų galimybe daugintis ar sėkmingu to rezultatu, ir kurio nesilaikymas gali ypač neigiamai paveikti atitinkamos rūšies apsaugą, pagal šią nuostatą, kaip matyti iš paties jos teksto, neatmetama galimybė, kad veikla, kuri laikoma nekeliančia tokios grėsmės, tikru atveju gali ją kelti.
- 57 Vadinas, pagal Buveinių direktyvos 12 straipsnio 1 dalies a–c punktus numatyta apsaugos sistema nėra įgyvendinama tik tada, kai kyla rizika, kad atitinkama veikla turės neigiamų pasekmių atitinkamų gyvūnų rūšies apsaugos būklei.
- 58 Vis dėlto, kalbant apie šios nuostatos kontekstą, reikia konstatuoti, kad veiklos pasekmių atitinkamos gyvūnų rūšies apsaugos būklei nagrinėjimas yra svarbus taikant pagal Buveinių direktyvos 16 straipsnį priimtas leidžiančias nukrypti nuostatas.
- 59 Iš tiesų būtent nagrinėjant šias leidžiančias nukrypti nuostatas reikia įvertinti nagrinėjamos veiklos pasekmes atitinkamų rūšių populiacijų apsaugos būklei ir šios veiklos būtinumą bei alternatyvius sprendimus, leidžiančius įgyvendinti tikslą, kuriuo remiamasi grindžiant prašomą leidžiančią nukrypti nuostatą.
- 60 Jeigu Buveinių direktyvos 12 straipsnio 1 dalies a–c punktuose nurodytų draudimų taikymas priklausytų nuo nagrinėjamos veiklos neigiamų pasekmių atitinkamos rūšies apsaugos būklei rizikos, tai galėtų lemti šios direktyvos 16 straipsnyje numatytos peržiūros apėjimą, todėl šis straipsnis, taip pat leidžiančios nukrypti nuostatos ir iš jų kylančios ribojamosios sąlygos taptų neveiksmingi. Toks aiškinimas negali būti laikomas suderinamu su atsargumo ir prevencinių veikslių principais, primintais šio sprendimo 38 punkte, taip pat atitinkančiu sustiprintą gyvūnų rūšių individų ir kiaušinių apsaugos lygį, nurodytą minėtos direktyvos 12 straipsnio 1 dalies a–c punktuose.
- 61 Taigi tiek šios nuostatos tekstas, tiek kontekstas neleidžia joje nurodytų draudimų taikyti tik veiklai, kaip antai miško eksploatavimo ar žemės plėtros, kuri kelia neigiamų pasekmių atitinkamos gyvūnų rūšies apsaugos būklei riziką; tokį aiškinimą patvirtina ir Buveinių direktyvos tikslai.
- 62 Iš šios direktyvos trečios konstatuojamosios dalies matyti, kad jos pagrindinis tikslas – skatinti biologinės įvairovės palaikymą, atsižvelgiant į ekonominius, socialinius, kultūrinius ir regioninius reikalavimus, todėl ši direktyva prisideda prie bendro tvarios plėtros siekio.
- 63 Buveinių direktyvos šeštoje konstatuojamojoje dalyje paaiškinama, kad siekiant atkurti ar palaikyti palankią Bendrijos svarbos natūralių buveinių ir rūšių apsaugos būklę būtina pagal nustatytą grafiką steigti specialias saugomas teritorijas, siekiant sukurti vientisą Europos ekologinį tinklą.

- 64 Beje, primintina, kad pagal Buveinių direktyvos 2 straipsnio 1 dalį jos tikslas – padėti užtikrinti biologinę įvairovę, apsaugant natūralias buveines ir laukinę fauną bei florą europinėje valstybių narių teritorijoje. Šios direktyvos 2 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad priemonės, kurių imamasi pagal šią direktyvą, „turi palaikyti ar atkurti palankią Bendrijos svarbos natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros rūšių apsaugos būklę“.
- 65 Taigi iš minėtų tikslų irgi matyti, jog atsižvelgiant į tai, kad Buveinių direktyvoje taip pat numatytas palankios apsaugos būklės „palaikymas“, reikia manyti, kad rūšys, kurios pasiekė tokią apsaugos būklę, turi būti apsaugotos nuo bet kokio šios būklės blogėjimo.
- 66 Vadinas, reikia konstatuoti, kad Buveinių direktyvos 12 straipsnio 1 dalis negali būti aiškinama taip, kad šioje nuostatoje numatyta apsauga nustoja būti taikoma palankią apsaugos būklę pasiekusioms rūšims.
- 67 Taigi, kad būtų taikomi šios direktyvos 12 straipsnio 1 dalies a–c punktai, prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas visų pirma turi išnagrinėti, ar į šios direktyvos taikymo sritį patenkančios gyvūnų rūšys, kaip antai nurodytos prašymuose priimti prejudicinį sprendimą, aptinkamos pagrindinėse bylose nagrinėjamame miško kirtimo plote.
- 68 Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad, kaip pabrėžia prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, *Rana arvalis*, vadinamosios smailiasnukės varlės, natūrali buveinė tikėtina yra pagrindinėse bylose aptariamame pranešime apie miško kirtimą nurodytoje teritorijoje. Ši rūšis priskiriama prie gyvūnų rūšių, kurios saugomos pagal Buveinių direktyvą ir kurioms taikoma griežta apsauga pagal šios direktyvos 12 straipsnį.
- 69 Be to, prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodė, kad pagrindinėse bylose nagrinėjamoje teritorijoje bent jau rūšys, kaip antai *Tetrao urogallus* (kurtinys), *Pernis apivorus* (vakarinis vapsvaėdis) ir *Accipiter gentilis* (vištvanagis), kurios visos įtrauktos į Paukščių direktyvos I priedą ir yra labiausiai nykstančių paukščių rūšys, ten turi savo natūralias buveines.
- 70 Prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat turės išnagrinėti, ar sąlygos, kuriomis turės būti vykdomas pagrindinėse bylose nagrinėjamas miško kirtimas, yra prevenciniai ir tvarūs miško tvarkymo veiksmai, suderinami su Buveinių direktyvoje nustatytais apsaugos reikalavimais.
- 71 Šis teismas, be kita ko, pažymi, kad jam reikės nustatyti, kiek Nacionalinės miškų direkcijos rekomenduojamos atsargumo priemonės gali padėti sumažinti žalos atsiradimo riziką iki tokio lygio, kad pagrindinėse bylose aptariama veikla nebepatektų į Nutarimo dėl rūšių apsaugos 4 straipsnyje numatytų draudimų taikymo sritį, ir ar reikia imtis papildomų atsargumo priemonių, kad būtų išvengta šių draudimų taikymo.
- 72 Šiuo klausimu iš Teisingumo Teismo turimos bylos medžiagos matyti, kad Nacionalinė miškų direkcija, nagrinėdama pagrindinėse bylose aptariamą pranešimą dėl miško kirtimo, neįvertino jokio savanoriško miško plano. Be to, nacionalinė administracija nepatikrino, ar šis kirtimas gali būti vykdomas visiškai laikantis Nutarime dėl rūšių apsaugos nustatytų draudimų.
- 73 Be to, Nacionalinės miškų direkcijos nuomonė nėra privaloma žemės savininkui ir nenumatyta jokios baudžiamosios sankcijos, jei nesilaikoma šioje nuomonėje nurodytų rekomendacijų. Pareiškėjų pagrindinėse bylose teigimu, šiame pranešime bet kuriuo atveju nėra informacijos apie tai, ar saugomos rūšys gyvena teritorijoje, kurioje numatytas kirtimas, nors jos atkreipė šios direkcijos dėmesį į jų buvimą minėtoje teritorijoje. Kalbant apie pagrindinėse bylose nagrinėjamą pranešimą apie miško kirtimą, pažymėtina, kad jame nenurodyta, kuriuo metu laikotarpiu turi būti vykdomas tas kirtimas.

- 74 Be to, Asociacija „Apsaugokime mišką“ pabrėžia, kad jei pagrindinėse bylose aptariamasis miško plotas bus iškirštas pagal Nacionalinės miškų direkcijos pateiktą nuomonę, miškas išnyks, o dėl to išnyks ir dalis jame esančių saugomų rūšių natūralių buveinių, ir tai atitinkamai kels grėsmę jų ilgalaikiam išlikimui.
- 75 Tokiomis aplinkybėmis reikia priminti, jog pagal Buveinių direktyvos 12 straipsnio 1 dalies a–c punktus būtina, kad valstybės narės ne tik priimtų visus teisės aktus, bet taip pat imtųsi konkrečių ir specialių apsaugos priemonių. Pagal griežtos apsaugos sistemą taip pat reikalaujama priimti nuoseklias ir suderintas prevencinio pobūdžio priemones. Ši apsaugos sistema turi leisti veiksmingai išvengti šioje nuostatoje nurodyto pavojaus saugomoms gyvūnų rūšims (šiuo klausimu žr. 2020 m. birželio 11 d. Sprendimo *Alianța pentru combaterea abuzurilor*, C-88/19, EU:C:2020:458, 23 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 76 Iš tiesų, norint pasiekti Buveinių direktyvos tikslus, svarbu, kad kompetentingos institucijos galėtų iš anksto numatyti veiklą, kuri būtų žalinga šios direktyvos saugomoms rūšims, ir šiuo atžvilgiu nesvarbu, ar nagrinėjamos veiklos tikslas yra šių rūšių žudymas, ar trikdymas.
- 77 Taigi prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turės patikrinti, ar miško eksploatavimo veikla, kaip antai nagrinėjama pagrindinėse bylose, yra pagrįsta prevenciniu požiūriu, kuriuo atsižvelgiama į atitinkamų rūšių apsaugos poreikius, ir ar ji yra planuojama ir vykdoma taip, kad nebūtų pažeisti Buveinių direktyvos 12 straipsnio 1 dalies a–c punktuose nustatyti draudimai, kartu paisant, kaip matyti iš minėtos direktyvos 2 straipsnio 3 dalies, ekonominių, socialinių, kultūrinių, regioninių ir vietos reikalavimų.
- 78 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į antrąjį klausimą reikia atsakyti, kad Buveinių direktyvos 12 straipsnio 1 dalies a–c punktai turi būti aiškinami taip, kad, pirma, jie draudžia nacionalinę praktiką, pagal kurią, jeigu žmonių veikla, kaip antai miško eksploatavimu ar žemės plėtra, aiškiai nesiekia žudyti arba trikdyti gyvūnų rūšių, šioje nuostatoje įtvirtinti draudimai taikomi tik kilus neigiamų pasekmių atitinkamų rūšių apsaugos būklei rizikai, ir, antra, pagal minėtą nuostatą užtikrinama apsauga taikoma ir tada, kai rūšių apsaugos būklė tampa palanki.

Dėl ketvirtojo klausimo

- 79 Keturtojo klausimo prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia sužinoti, ar Buveinių direktyvos 12 straipsnio 1 dalies d punktą reikia aiškinti kaip draudžiantį nacionalinę praktiką, pagal kurią tuo atveju, kai, nepaisant atsargumo priemonių, dėl žalos, naikavimo arba pažeidimo prarandamas atitinkamos rūšies buveinės nuolatinis ekologinis funkcionalumas konkrečioje teritorijoje, nesvarbu, tiesiogiai ar netiesiogiai, dėl atitinkamos veiklos, vertinamos individualiai ar kartu su kita veikla, šioje nuostatoje numatytas draudimas taikomas tik tada, jeigu tikėtina, kad atitinkamų rūšių apsaugos būklė pablogės.
- 80 Šis klausimas kyla iš minėto teismo daromos dvejopos prielaidos, kurią jis turės patvirtinti, kad, pirma, saugomos paukščių rūšys ir smailiasnukė varlė pranešime nurodyta teritorija naudojasi kaip dauginimosi vieta, kuri bus sunaikinta ar pažeista dėl aptariamo miško kirtimo, ir, antra, dėl šio kirtimo bus prarastas atitinkamų rūšių buveinės nuolatinis ekologinis funkcionalumas.
- 81 Siekiant atsakyti į šį klausimą, pirmiausia reikia priminti, kad pagal Buveinių direktyvos 12 straipsnio 1 dalies d punktą šioje nuostatoje numatyta griežta apsauga susijusi su draudimu „pažeisti ar naikinti perėjimo ar poilsio vietas“.
- 82 Būtent atsižvelgdamas į šią griežtos apsaugos sistemą Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, kad ši nuostata apima ne tik tyčinius, bet ir netyčinius veiksmus. Sąjungos teisės aktų leidėjas Buveinių direktyvos 12 straipsnio 1 dalies d punkte draudimo neapribojo tik tyčiaisiais veiksmais, kitaip nei šios

direktyvos 12 straipsnio 1 dalies a–c punktuose išvardytų veiksmų atveju, taip išreikšdamas savo valią suteikti dauginimosi ir poilsio vietoms didesnę apsaugą nuo veiksmų, kurie gali jas pažeisti arba naikinti (2020 m. liepos 2 d. Sprendimo *Magistrat der Stadt Wien (Didysis žiurkėnas)*, C-477/19, EU:C:2020:517, 27 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).

- 83 Be to, Teisingumo Teismas pabrėžė, kad Buveinių direktyvos 12 straipsnio 1 dalies d punkte numatyta griežta apsauga taikoma neatsižvelgiant į atitinkamoje teritorijoje esančių atitinkamos rūšies individų skaičių (2018 m. balandžio 17 d. Sprendimo *Komisija / Lenkija (Belovežo giria)*, C-441/17, EU:C:2018:255, 237 punktą).
- 84 Taigi reikia konstatuoti, kad atsižvelgiant į tai, jog šios direktyvos 12 straipsnio 1 dalies d punkte numatytos apsaugos sistemos įgyvendinimas nepriklauso nuo atitinkamos rūšies individų skaičiaus, jis negali, kaip savo išvados 53 ir 55 punktuose pažymėjo generalinė advokatė, priklausyti nuo neigiamų pasekmių šios rūšies apsaugos būklei rizikos.
- 85 Reikia pridurti, kad šio sprendimo 58–77 punktuose išdėstyti argumentai pagal analogiją taikomi Buveinių direktyvos 12 straipsnio 1 dalies d punkte numatytiems draudimams.
- 86 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į ketvirtąjį klausimą reikia atsakyti taip: Buveinių direktyvos 12 straipsnio 1 dalies d punktas aiškinamas kaip draudžiantis nacionalinę praktiką, pagal kurią tuo atveju, kai, nepaisant atsargumo priemonių, dėl žalos, naikinimo arba pažeidimo prarandamas atitinkamos rūšies buveinės nuolatinis ekologinis funkcionalumas konkrečioje teritorijoje, nesvarbu, tiesiogiai ar netiesiogiai, dėl atitinkamos veiklos, vertinamos individualiai ar kartu su kita veikla, šioje nuostatoje numatytas draudimas taikomas tik tada, jeigu tikėtina, kad atitinkamų rūšių apsaugos būklė pablogės.

Dėl trečiojo ir penktojo klausimų

- 87 Atsižvelgiant į atsakymus, pateiktus į antrąjį ir ketvirtąjį klausimus atsakymus, į trečiąjį ir penktąjį klausimus atsakyti nereikia.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 88 Kadangi šis procesas pagrindinių bylų šalims yra vienas iš etapų prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo nagrinėjamosiose bylose, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (antroji kolegija) nusprendžia:

- 1. 2009 m. lapkričio 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2009/147/EB dėl laukinių paukščių apsaugos 5 straipsnis turi būti aiškinamas kaip draudžiantis nacionalinę praktiką, pagal kurią šioje nuostatoje numatyti draudimai taikomi tik šios direktyvos I priede išvardytoms rūšims – toms, kurioms kyla tam tikra rizika arba kurių populiacija turi tendenciją ilginiui mažėti.**
- 2. 1992 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyvos 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos 12 straipsnio 1 dalies a–c punktai turi būti aiškinami taip, kad, pirma, jais draudžiama nacionalinė praktika, pagal kurią, jeigu žmonių veikla, kaip antai miško eksploatavimu ar žemės plėtra, aiškiai nesiekama žudyti arba trikdyti gyvūnų rūšių, šioje**

nuostatoje įtvirtinti draudimai taikomi tik kilus neigiamų pasekmių atitinkamų rūšių apsaugos būklei rizikai, ir, antra, pagal minėtą nuostatą užtikrinama apsauga taikoma ir tada, kai rūšių apsaugos būklė tampa palanki.

3. Direktyvos 92/43 12 straipsnio 1 dalies d punktą reikia aiškinti kaip draudžiantį nacionalinę praktiką, pagal kurią tuo atveju, kai, nepaisant atsargumo priemonių, dėl žalos, naikinimo arba pažeidimo prarandamas atitinkamos rūšies buveinės nuolatinis ekologinis funkcionalumas konkrečioje teritorijoje, nesvarbu, tiesiogiai ar netiesiogiai, dėl atitinkamos veiklos, vertinamos individualiai ar kartu su kita veikla, šioje nuostatoje numatytas draudimas taikomas tik tada, jeigu tikėtina, kad atitinkamų rūšių apsaugos būklė pablogės.

Parašai.